

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИВАТНА УСТАНОВА
«ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ
ІНСТИТУТ «БЕЙТ-ХАНА»»**

Кафедра педагогіки та психологіїЗ

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
ПСИХОЛОГІЯ СОМОУСВІДОМЛЕННЯ**

підготовки

бакалаврів
(назва рівня вищої освіти)

галузі знань

05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр і назва галузі знань)

Спеціальності

053 Психологія
(код і найменування спеціальності)

Дніпро-2021 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Психологія самоусвідомлення» для студентів спеціальності 053 Психологія освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів для здобувачів вищої освіти I курсу.

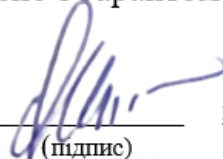
Розробник: к. псих. н. Кидалова Марина Миколаївна

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри педагогіки та психології

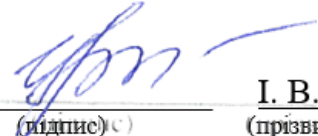
Протокол від «26» серпня 2021 року № 1

Зав. кафедри док. пед. наук, професор С. В. Сапожников
(прізвище та ініціали)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми «28» серпня 2021 року

Гарант освітньої програми к. псих. наук Г. Г. Колінець
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робоча програма перевірена навчально-методичним відділом «31» серпня 2021 року

Завідувач навчально-методичного відділу І. В. Зеркаль
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисциплін за формами навчання	
	Денна	Заочна
Статус дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	вибіркова	вибіркова
Мова викладання	українська	українська
Передумови вивчення навчальної дисципліни	ОДФ 2. 01 Вступ до спеціальності, ОДФ 2. 02 Загальна психологія з практикумом	ОДФ 2. 01 Вступ до спеціальності, ОДФ 2. 02 Загальна психологія з практикумом
Курс	I	I
Семестр / триместр		
Загальний обсяг годин / кредитів		
Кількість змістовних модулів		
Годин на аудиторне вивчення		
Годин на самостійне вивчення		
Форма підсумкового контролю	залік	залік

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення полягає у засвоєнні студентом цілісної сукупності знань про самосвідомість людини як особливу форму її життєдіяльності та опануванні методів дослідження і визначення явищ самосвідомості і методів психологічної корекції цих явищ.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:
формування у студентів розуміння сутності явища самосвідомості;
засвоєння базових понять психології самосвідомості;

ознайомлення з ведучими напрямками та проблемами психології самосвідомості;

формування уявлення про самосвідомість як цілісний регулятор діяльності, спілкування, поведінки тощо;

формування уявлення про психологічні механізми опосередкованого впливу суспільства на становлення самосвідомості людини;

розуміння природи індивідуальних психологічних розбіжностей у самосвідомості людей;

формування загальної психологічної компетентності щодо самосвідомості.

Компетентності та заплановані результати навчання

Дисципліна «Психологія самоусвідомлення» забезпечує набуття здобувачами освіти ряду *компетентностей*.

Компетентності, що формуються:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій та психологічні прилади для вирішування професійних завдань з психодіагностики та психокорекції психоемоційних станів, узгодженості психічних процесів та регуляції поведінки.

СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову)

Програмні результати навчання:

ПР 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР 5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги

ПР 9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення

БР 16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

н

я **4. Зміст програми навчальної дисципліни**

щ **ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Особливості формування самосвідомості індивіда**

о **Тема №1. Самосвідомість в психічній організації життя людини.**
д Визначення самосвідомості. Зміст і структура самосвідомості. Значення самосвідомості для особистості. Головні методологічні підходи до вивчення самосвідомості. Головні проблеми психології самосвідомості. Історія вивчення проблеми самосвідомості. Самосвідомість як процес. Я-концепція в і працях У.Джеймса [2;4].
х

Тема № 2. Поняття Я-концепції.

р Визначення Я-концепції як цілісного утворення. Соціально-культурні витоки Я-концепції. Функціональні аспекти Я-концепції. Подвійна природа Я-концепції як психологічного утворення. Я-концепція як інтерпретація досвіду. Я-концепція як сукупність сподівань. Я-концепція як засіб досягнення внутрішньої узгодженості. Я-концепція як регулятор поведінки [1;7].

я

Тема № 3. Структура я-концепції.

з Сприйняття світу і себе в ньому. Засоби самосприйняття людини. «Образ а Я» в структурі акту цілепокладання. Соціальні витоки самооцінки. Функції н самооцінки. Самоствердження як поведінковий аспект самооцінки [6].
н

я **Тема № 4. Модальності самоустановок.**

Рівнева організація системи «Я». Розходження між «ідеальним Я» та «реальним Я» як джерело розвитку. Розходження між «ідеальним Я» та «реальним Я» як джерело внутрішніх особистісних конфліктів. Соціальні ідентичності (статева, вікова, етнічна, громадянська, соціально-рольова). Я-соціальне як регулятор поведінки [4;7].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Діагностика самосвідомості.

Тема № 5. Розвиток самосвідомості.

Стабільність та мінливість особистості. Особливості соціальної ідентифікації на різних стадіях життєвого циклу особистості. Соціальне оточення і Я-концепція в юнацькому віці. Юнацький вік як сенситивний період особистісного самовизначення. Умови формування самооцінки. Рушійні сили самовизначення і розвитку особистості в молодості. Особистісне самовизначення як психологічне новоутворення ранньої юності [7;8].

Тема №6. Методи вивчення самосвідомості.

Методи дослідження самооцінки в дошкільному віці. Методи дослідження самооцінки в молодшому шкільному віці. Методи дослідження самооцінки в старшому шкільному віці. Методи дослідження самооцінки як аспекту професійного самовизначення. Методики вивчення самооцінки. Методики вивчення рівня зазіхань [9].

Тема №7. Особистісна рефлексія як механізм самопізнання.

Поняття особистісної рефлексії. Особливості рефлексивного аналізу у Юнацька рефлексія, специфіка протікання та проявлення. Зміни в рефлексивному аналізі в підлітковому віці. Рефлексія як позитивна складова соціального розвитку особистості [8;9].

Тема № 8. Самосвідомість в періоди особистісних криз.

Діагностика особистості на виявлення рівня розвитку самосвідомості. Тест сенсожиттєвих орієнтацій. Тест усвідомленості життя особистості. Методи корекції самооцінки в шкільному віці. Здатність відмовляти як механізм самоствердження особистості [2].

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											Форма контролю	
	денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р		л	п	лаб	інд		с.р.
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Особливості формування самосвідомості індивіда.													
Тема 1. Самосвідомість в психічній організації життя людини.													у
Тема № 2. Поняття Я-концепції.													у
Тема № 3. Структура я-концепції.													у
Тема № 4. модальності самоустановок.													ПК. КР
Разом за змістовим модулем													
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Діагностика самосвідомості.													
Тема № 5. Розвиток самосвідомості.													у
Тема №6. Методи вивчення самосвідомості.													у
Тема №7. Особистісна рефлексія як механізм самопізнання.													у
Тема № 8. Самосвідомість в періоди особистісних криз.													у

Разом за змістовим модулем														
Усього годин														

Форми контролю: усне опитування – У

контрольні роботи – КР

перевірка конспектів – ПК

тестування – Т

колоквіум – К

інші - _____

. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах		Максим. кіл-ть балів
		Денна форма	Заочна форма	
	Тема 1. Самосвідомість в психічній організації життя людини.			
	Тема № 2. Поняття Я-концепції.			
	Тема № 3. Структура я-концепції.			
	Тема № 4. Модальності самоустановок.			
	Тема № 5. Розвиток самосвідомості.			
	Тема №6. Методи вивчення самосвідомості.			
	Тема №7. Особистісна рефлексія як механізм самопізнання.			
	Тема № 8. Самосвідомість в періоди особистісних криз.			
	Усього годин			

. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах		Максим. кіл-ть балів
		Денна форма	Заочна форма	
	Самосвідомість як вища форма розвитку психіки.			2
	Наукові традиції вивчення Я-концепції в психології.			
	Фізичні аспекти Я-образу (схема тіла).			
	Динамічне Я.			
	Особливості самосвідомості в зрілому та похилому віці.			3
	Особливості рефлексивного аналізу у молодших школярів.			
	Зміни в рефлексивному аналізі в підлітковому віці.			
	Я-концепція і успішність совладаючої поведінки.			
	Методи корекції самооцінки в шкільному віці.			
	Рушійні сили самовизначення і розвитку особистості в молодості.			
	Особливості самооцінки в зрілому та похилому віці.			
	Проективні методик в вивчення самосвідомості та їх теоретичні засади.			
Усього годин				

. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах		Максим. кіл-ть балів
		Денна форма	Заочна форма	
	Вікові і статеві стереотипи.			
	Методики вивчення самооцінки.			
	Опитувальник соціально-психологічної адаптованості (шкала СПА) К. Роджерса та Р. Даймонда.			
	Тест самоактуалізації (САТ).			
Усього годин				

. Теми лабораторних занять (не передбачені)

. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах		Максим. кіл-ть балів
		Денна форма	Заочна форма	
	Проблема самосвідомості в працях С.Л.Рубінштейна.		7	1
	Вклад І.Кона в психологію самосвідомості.		7	1
	Проблема самосвідомості в працях К.Роджерса.		8	1
	Дослідження соціальної перцепції в працях Бодальова О.В.			
	Диференціюючий образ Я.			
	Рівень зазіхань як складова самооцінки.		8	

	Рівень реальних досягнень як складова самооцінки.			
	Соціальні ідентичності (статева, вікова, етнічна, громадянська, соціально-рольова).		7	
	Особливості самооцінки в зрілому та похилому віці.		8	
	Часові аспекти Я-концепції і ідентичності.			
	Нарцисизм.			
	Дослідження соціальної перцепції в працях Бодальова О. В.		8	
	Системний підхід до вивчення особистісної рефлексії.		8	
	Самооцінка як складова впевненості у собі.			
Усього годин				

. Методи навчання:

Загальні:

- **Словесні** методи навчання: евристична бесіда; акроматичне пояснення (індукція, дедукція, традукція), розповідь, лекція, інструктаж, робота з підручником.
- **Наочні** методи навчання: ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження.
- **Практичні** методи навчання: вправи, практичні й дослідні роботи.
- **Активні** методи навчання: сократівська бесіда, дискусія, кейс-стаді (метод ситуацій).
- **Методи інформаційно-телекомунікаційних технологій:** LMS (Learning Management System) програмні додатки для адміністрування навчальних курсів в рамках дистанційного навчання (Classroom, Prometheus, Quizlet, Udemy,

За характером пізнавальної діяльності:

- *пояснювально-ілюстративний* (інформаційно-рецептивний) метод: викладач організує сприймання та усвідомлення учнями інформації, а студенти здійснюють сприймання (рецепцію), осмислення і запам'ятовування її;
- *репродуктивний*: викладач дає завдання, у процесі виконання якого студенти здобувають уміння застосовувати знання за зразком;
- *проблемного виконання*: викладач формулює проблему і вирішує її, студенти стежать за ходом творчого пошуку (студентам подається своєрідний еталон творчого мислення);
- *частково-пошуковий* (евристичний): викладач формулює проблему, етапне вирішення якої здійснюють студенти під його керівництвом (при цьому відбувається поєднання репродуктивної та творчої діяльності студентів);
- *дослідницький*: викладач ставить перед студентами проблему, і ті вирішують її самостійно, висуваючи ідеї, перевіряючи їх, підбираючи для цього необхідні джерела інформації, прилади, матеріали тощо.

Методи навчання відповідно до програмних результатів:

ПРН 1 - лекція, навчальна дискусія; презентація,

ПРН 5 – навчальна дискусія; робота в малих групах, «займи позицію»; есе;

ПРН 9 - лекція, навчальна дискусія; презентація, «займи позицію, «мозковий штурм», «метод Прес», імітація;

ПРН 16 – лекція, проблемне навчання, робота в малих групах; демонстрація, презентація, інструктаж, «навчаючись-учусь», «мікрофон», рольова гра, «ажурна пилка», «ток-шоу»;

. Методи контролю

- оцінка вирішення типових завдань;
- письмові контрольні роботи;
- усне опитування під час занять;

- оцінка рефератів по окремих розділах дисципліни з використанням монографічної і періодичної літератури;
- дистанційний контроль;
- залік.

. Розподіл балів, які отримують студенти. Залік.

Поточне оцінювання та самостійна робота									Підсумковий тест (екзамен)	Сума балів
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2						
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9		
Поточний контроль										
Контроль самостійної роботи										

. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
83–89	B	добре	
75–82	C		
68–74	E	задовільно	
60–67			
35–59		незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34		незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЗНАТЬ І ВМІНЬ:

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS
Відмінно	90–100	

ставиться, якщо студент:

- ґрунтовно і повно відтворює вивчений матеріал;
- виявляє повне розуміння матеріалу, обґрунтовує свої думки, застосовує знання на практиці, наводить необхідні приклади не тільки за підручником, а й самостійно складені;

- викладає матеріал послідовно і правильно з точки зору норм літературної мови.
- вміє застосовувати його для вирішення конкретних професійних завдань.

Оцінка «відмінно» виставляється студентам, які засвоїли взаємозв'язок основних понять дисципліни і професії, яку вони набувають, виявили творчі здібності і використовують їх при вивченні навчально-програмного матеріалу. Відмінному рівню відповідає правильна й вичерпна відповідь на поставлене питання, в якій студент показав усебічне системне знання програмного матеріалу; засвоєння основної та додаткової літератури; чітке володіння понятійним апаратом, методами, методиками та інструментами, вивчення яких передбачено програмами дисциплін; уміння аргументувати своє ставлення до відповідних категорій, залежностей та явищ.

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS
Добре	83–89	C
	75–82	

ставиться, якщо студент дає відповідь, що задовольняє тим же вимогам, що й оцінка “5”, але допускає деякі помилки, які сам виправляє після зауваження викладача, та поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу і мовленнєвому оформленні.

Оцінка «дуже добре» (83–89 балів, B) – вище середнього рівня з кількома помилками – виставляється студентам, які повністю опанували навчально-програмний матеріал, успішно виконали завдання, передбачені програмою, засвоїли основну літературу, яка рекомендована програмою. Оцінка «добре» виставляється студентам, які показують систематичний характер знань з дисципліни і вміють самостійно поповнювати свої знання протягом всього навчання;

Оцінка «добре» (75–82 бали, C) – виставляється студентам, які опанували навчально-програмний матеріал, успішно виконали завдання, передбачені програмою, засвоїли основну літературу, яка рекомендована програмою; таким чином, робота студентами виконана, але з певною кількістю помилок.

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS
Задовільно	68–74	
	60–67	

ставиться, якщо студент виявляє знання і розуміння основних положень даної теми, але:

- відтворює матеріал не досить повно і допускає помилки у формулюванні правил;
- не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати свої думки і відчуває труднощі під час добору прикладів;
- відтворює матеріал непослідовно і допускає помилки в мовленнєвому оформленні.

Оцінка «задовільно» (68–74 бали, D) – виставляється студентам, які знають основний навчально-програмний матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, виконують завдання непогано, але зі значною кількістю помилок, ознайомлені з основною літературою, яка рекомендована програмою. Задовільному рівню відповідає у цілому правильна відповідь на поставлене запитання (завдання), якщо студент показав достатній рівень знань з основного програмного матеріалу, але не спромігся переконливо аргументувати свою відповідь, помилився у використанні понятійного апарата, показав недостатні знання літературних джерел. Оцінка «задовільно» виставляється студентам, які допустили на екзамені помилки при виконанні екзаменаційних завдань, але під керівництвом викладача вони знаходять шляхи їх подолання.

Оцінка «достатньо» (60–67 балів, E) – виставляється студентам, які знають основний навчально-програмний матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії.

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS
Незадовільно з можливістю повторного складання	35–59	

Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням	0–34	
---	------	--

ставиться, якщо студент виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу відповідно розділу, допускає у формулюванні правил помилки, що спотворюють їх зміст, непослідовно і невпевнено викладає матеріал.

Форми поточного та підсумкового контролю успішності навчання.

Форми поточного контролю: усне опитування, письмове опитування.

Форма підсумкового контролю: залік.

14. Завдання для заліку.

Залік з дисципліни включає виконання студентами індивідуальної роботи. Індивідуальна робота студентів полягає у виконанні індивідуального пошукового творчого завдання та складається з наступних етапів:

- обрання однієї із запропонованих тем;
- теоретичне опрацювання теми через збір, конспектування та анотування наукової літератури;
- аналіз зібраних наукових джерел;
- написання творчого звіту про ступінь розробки даної проблеми в сучасній психологічній теорії та практиці у вигляді наукових тез;
- захист звіту.

. Питання для залікового контролю

1. Предмет і методи психології конфліктів.
2. Типологія конфліктів.
3. Анатомія конфліктів.
4. Динаміка конфліктів.
5. Стратегія поведінки особистості у конфлікті.
6. Типи конфліктних ситуацій.
7. Поведінкові паттерни як фактор у психології конфлікту.
8. Рівень намагань у конфлікті.

9. Вікові кризи і поведінка у конфлікті.
10. Особливості міжособистісних конфліктів.
11. Причини внутрішньоособистісних конфліктів.
12. Класифікація міжособистісних конфліктів.
13. Психологічні особливості керівництва міжособистісними конфліктами.
14. Психологічні особливості конфліктів у організаціях різних рівнів.
15. Психологічні особливості, профілактика, керівництво і вирішення конфліктів у різних організаціях.
16. Стратегія загострення конфліктів у великих групах.
17. Психологія конфлікту у великих групах.
18. Психологія суспільного конфлікту.
19. Види соціальних конфліктів.
20. Класова боротьба і психологічні особливості планування соціальних конфліктів.
21. Психологічні особливості конфліктів авторитарної влади.
22. Психологічні особливості конфліктів демократичної влади.
23. Психологія міжкультурних конфліктів.
24. Психологія протистояння влади і суспільства.
25. Психологічні особливості національних культур сучасності.
26. Психологічні особливості діяльності сучасних терористичних угруповань, їх конфліктна сутність.
27. Психологія міжкультурних конфліктів.
28. Психологічні особливості завершення конфлікту.
29. Завершення конфлікту за допомогою третьої сторони.
30. Психологічні вимоги до учасників конфлікту.
31. Психологічні вимоги при регуляції атмосфери переговорів.
32. Психологія налагодження ділового контакту при переговорах у конфлікті.
33. Прийом інформаційного навантаження при мистецтві переговорів.

34. Передача інформації учасниками переговорів.
35. Психологічні особливості конфлікту при русі до узгодження вимог.
36. Особливості прийняття рішень при проведенні переговорів.
37. Завершення переговорів при конфліктах.
38. Психологічні і культурологічні відмінності при переговорах під час їх проведення.
39. Психологія переговорних стилів у конфліктних ситуаціях.
40. Психологічні особливості жорсткого стилю при переговорах у конфліктних ситуаціях.
41. Психологічні особливості м'якого стилю при переговорах у конфліктних ситуаціях.
42. Психологічні особливості торгового стилю при переговорах у конфліктних ситуаціях.
43. Психологічні особливості співробітницького стилю при переговорах у конфліктних ситуаціях.
44. Психологія організації переговорів при різноманітних конфліктах.
45. Психологія процесу медіації при переговорах у конфліктних ситуаціях.
46. Психологічні особливості функцій медіатора при переговорах у конфліктних ситуаціях.
47. Стили медіації і їх психологічні особливості.
48. Психологічна діяльність медіатора при вирішенні міжрелігійних конфліктів.
49. Психологічна діяльність медіатора при вирішенні конфліктів на підприємствах з різними формами власності.
50. Психологічна діяльність медіатора при вирішенні політичних конфліктів.
51. Психологічна діяльність медіатора при вирішенні економічних конфліктів.
52. Психологічна діяльність медіатора при вирішенні міждержавних конфліктів.

53. Психологічна діяльність медіатора при вирішенні трудових конфліктів.
54. Психологічні особистості поведінки людей при масових безладдях і методи їх припинення.
55. Психологія класової боротьби і методи її припинення.
56. Психологія конфлікту архаїчної і сучасної культур.
57. Внутрішньоособистісні конфлікти і засоби їх вирішення.
58. Психологічні особливості конфліктів у кримінальних угрупованнях і засоби їх припинення.
59. Психологія організації послідовної схеми проведення переговорів у конфліктах.
60. Психологічні особливості позиційного торгу у конфліктах.
61. Психологія ультимативної тактики при конфліктних ситуаціях.
62. Психологія ультимативного методу переходу до насильства у конфліктах.
63. Психологічні особливості маніпулювання у конфліктних ситуаціях.
64. Засоби психологічного тиску при конфліктних ситуаціях.
65. Особливості психологічної протидії опоненту при жорсткому чи ультимативному тиску у конфлікті.
66. Психологічні засоби введення в оману конфліктантів.

. Методичне забезпечення

- навчальна програма дисципліни;
- робоча навчальна програма дисципліни;
- залікові матеріали;
- конспекти лекцій;
- інформаційно-методичне забезпечення практичних та семінарських занять;
- інформаційно-методичне забезпечення самостійної роботи студентів.

. Рекомендована література

Основна:

1. Андронникова, О. О. Гендерная дифференциация в психологии: учебное пособие / О. О. Андронникова. – Москва: Вузовский учебник: Инфра-М, 2021. – 264 с.
2. Батюта, М.Б. Вікова психологія: Навчальний посібник / М.Б. Батюта, Т.Н. Князева. - М .: Логос, 2015. - 306 с
3. Бригадир М.Б., Бугерко Я.М., Ревасевич І.С. Загальна психологія. Збірник кейсів: навч.-метод.посіб. Тернопіль : Економічна думка ТНЕУ, 2017. 35 с.
4. Бугерко Я. Рефлексія – засаднича умова самобуття людини. Методологія і психологія гуманітарного пізнання. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. С. 753-802.
5. Варій М.Й. Загальна психологія : підручник : у 2 т. Вид. 5-те, виправл. і допов. Львів : Априорі, 2016. Т.1 .382 с
6. Козлова О.А. Соціальна психологія особистості та спілкування : практикум для студентів спеціальності 6.030101 «Соціологія» / О.А. Козлова – Харків : НТУ «ХП», 2017. – 172 с.
7. Маклаков, А.Г. Общая психология: Учебник для вузов. – СПб. Питер, 2016. – 583 с.
8. Савчин М. В. Педагогічна психологія: навч. посіб. К.: Академвидав, 2007. 422 с
9. Савчин М. В. Загальна психологія : підручник. Вид. 3-те, стереотип. Київ, ВЦ «Академія», 2020. 344 с.

Допоміжна

1. Видра О. Г. Вікова та педагогічна психологія : навчальний посібник для ВНЗ / О.Г. Видра ; Міністерство освіти і науки України ; Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 112 с.
2. Долинська Л. В. Загальна психологія: Хрестоматія. Навчальний

- посібник / Л.В. Долинська Л. В. та ін. - К: Каравела, 2019. – 640 с.
3. Іванова О.В. Психологія: вступ до спеціальності : навч. посібник. - Київ: Центр учбов. літ., 2016. - 180 с.
 4. Соціальна психологія: Хрестоматія. Навчальний посібник / За ред. С.О. Ставицької, Д.Д. Отич. – Київ: Каравела, 2018. – 330 с.